

Struktura ruchu turystycznego w polskich górskich parkach narodowych należących do sieci „Człowiek i Biosfera”

Tourist traffic structure in Polish mountain national parks included in the “Man and Biosphere” program

Joanna Hibner

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej
ul. Gronostajowa 7, 30-387 Kraków
e-mail: joanna.hibner@uj.edu.pl

Zarys treści: Celem niniejszej pracy jest określenie struktury ruchu turystycznego w polskich górskich parkach narodowych należących do sieci „Człowiek i Biosfera”, do których zaliczają się: Karkonoski Park Narodowy, Tatrzański Park Narodowy, Babiogórski Park Narodowy i Bieszczadzki Park Narodowy. Analizy dokonano na podstawie badań ankietowych, przeprowadzonych przede wszystkim w okresie tzw. długich weekendów, w okresie maj–czerwiec 2012 roku. Przebadano łącznie 749 ankietowanych. Według zebranych danych, zdecydowana większość turystów to osoby młode, posiadające wykształcenie wyższe. Większość wyjazdów trwała powyżej 3 dni. Ponadto większość respondentów pochodziła z województw, w których położone są parki narodowe, lub z województw sąsiadujących.

Słowa kluczowe: rezerваты biosfery, ruch turystyczny, Polska

Abstract: The UNESCO “Man and Biosphere” program was created mainly to protect valuable ecosystems, which are attractive places for tourists (Prato *et al.* 2005). There are ten biosphere reserves in Poland, including four in mountain areas of national parks: Kar-

konosze, Tatra, Babia Góra, and Bieszczady. The aim of this paper is to describe the general structure of tourist trends in these areas on the basis of surveys conducted mainly during so-called "long weekends" (May, June 2012). Respondents were asked about the length of their stay, who they were accompanied by, what types of tourist activity they were going to pursue, and the name of their hometown. According to the data collected, the majority of visitors were young people with a higher education. Most trips lasted more than three days. In addition, the majority of the respondents came from voivodeships in which national parks are located and from neighboring voivodeships.

Keywords: biosphere reserves, tourist traffic, Poland

Wprowadzenie

Koncepcja rezerwatów biosfery UNESCO została opracowana w 1974 roku, a ich wyznaczenie rozpoczęto w 1976 roku. Rezerwaty składają się z trzech części: rdzenia (ang. *core zone*), strefy buforowej oraz strefy przejściowej. Program UNESCO „Człowiek i Biosfera” ma na celu wykreowanie zrównoważonych relacji między człowiekiem a biosferą poprzez utworzenie sieci rezerwatów biosfery na świecie. Strefa rdzeniowa wymaga ochrony prawnej, zatem rezerwaty biosfery pokrywają się z innymi obszarami chronionymi, np. w ramach parków narodowych lub rezerwatów przyrody (Prato i in. 2005). W Polsce wyznaczono 10 rezerwatów biosfery, z których cztery znajdują się na obszarach górskich: w Tatrach, Karkonoszach, Bieszczadach i na Babiej Górze. Wymienione wyżej obszary są bardzo cenne przyrodniczo i wrażliwe na wpływ antropopresji, a zarazem są to miejsca bardzo atrakcyjne dla turystów (szczególnie w strefie rdzeniowej). Wymienione parki narodowe są licznie odwiedzane przez turystów, a w szczególności Tatrzański Park Narodowy (blisko 3 mln turystów rocznie), co niestety wpływa degradująco na środowisko przyrodnicze. Według A. Matczaka (2002) monitoring, poznanie wielkości, natężenia oraz struktury ruchu turystycznego są istotne w procesie właściwego zarządzania obszarami chronionymi. Intencją autora było poznanie struktury ruchu turystycznego w wymienionych parkach narodowych, które, ze względu na swą różnorodność i atrakcyjność, są licznie odwiedzane przez turystów.

Cel i metody badań

Celem badania było określenie struktury ruchu turystycznego w czterech górskich parkach narodowych należących do sieci UNESCO „Człowiek i biosfera”: Karkonoskim Parku Narodowym, Babiogórskim Parku Narodowym, Tatrzańskim Parku Narodowym oraz Bieszczadzkiem Parku Narodowym.

Cel zrealizowano przez przeprowadzenie, głównie w okresie tzw. długich weekendów, badań ankietowych w wymienionych wyżej parkach (tab. 1). Istotnym celem niniejszej pracy było określenie tego, skąd turyści przyjechali do poszczególnych parków. Ponadto podjęto zamiar scharakteryzowania sylwetki turystów. Większość pytań wykorzystanych do poniższego opracowania miała charakter zamknięty lub półotwarty, z kafeterią koniunktywną. Przebadano łącznie 749 respondentów w różnych miejscach w ww. parkach. W Bieszczadzkiem Parku Narodowym ankietowanych pytano częściowo w drodze do Ustrzyk Górnych oraz w samych Ustrzykach, ponadto większość badań zrealizowano na szlaku na Połoninę Caryńską (1297 m n.p.m.) oraz na jej szczycie. W Tatrzańskim Parku Narodowym kilka ankiet zrealizowano

Tab. 1. Daty przeprowadzania badań

Tab. 1. Date of survey

Miejsce/ Place Data/ Date	Bieszczadzki Park Narodowy/ Bieszczady National Park	Tatrzański Park Narodowy/ Tatra National Park	Babiogórski Park Narodowy/ Babia Góra National Park	Karkonoski Park Narodowy/ Karkonosze National Park	Razem/ Total
3 V 12r.	40				40
4 V 12r.	158				158
6 V 12r.		8			8
7 VI 12r.		90			90
8 VI 12r.			172		172
15 VI 12r.				90	90
16 VI 12r.				108	108
23 VI 12r.		83			83
Razem/Total	198	181	172	198	749

Źródło: opracowanie własne.

Source: author's own work.

na szczycie Grzesia (1653 m n.p.m.) w Tatrach Zachodnich, ponadto badania przeprowadzono przede wszystkim w Dolinie Pięciu Stawów, Dolinie Kościeliskiej oraz na Ścieżce nad Regłami. W Babiegórskim Parku Narodowym badania przeprowadzono na czerwonym szlaku na Babią Górę i na samym szczycie Babiej Góry (1725 m n.p.m.). W Karkonoskim Parku Narodowym ankietowanych pytano na Polanie Bronka Czecha, na szlaku wiodącym na Śnieżkę (1602 m n.p.m.). Próba miała charakter przypadkowy, nielosowy. Ze względu na niski odsetek zwrotów, nie brano pod uwagę tego aspektu. W trakcie badań w Tatrzańskim i Karkonoskim Parku Narodowym panowały bardzo dobre warunki atmosferyczne: było słonecznie i ciepło. W trakcie badań w Bieszczadzkim i Babiegórskim Parku Narodowym z kolei warunki atmosferyczne okazały się nieco gorsze. Pogoda była słoneczna, ale pojawił się przelotny opad i było wietrznie.

Obszar badań

Babiegórski Park Narodowy funkcjonuje od 1955 r. Park obejmuje masyw Babiej Góry (1725 m n.p.m.). Według regionalizacji fizycznogeograficznej J. Kondraczkiego (2009), masyw Babiej Góry zlokalizowany jest w Karpatach Zachodnich Zewnętrznych, w makroregionie Beskidy Zachodnie, w mezoregionie Beskid Żywiecki. Obszar parku narodowego zajmuje obecnie powierzchnię 3392 ha, natomiast obszar rezerwatu w ramach parku to 1183 ha. Masyw Babiej Góry został wpisany na listę rezerwatów biosfery w 1976 roku, natomiast w 2001 roku jego obszar został poszerzony do aktualnych rozmiarów (www.bgpn.pl, www.unesco.org). W Babiegórskim Parku Narodowym można wyróżnić 2 sezony turystyczne: letni o nasilonym ruchu turystycznym, zwłaszcza turystyki pieszej, i zimowy, przypadający na okres od listopada do kwietnia. Ruch turystyczny skupia się wokół 3 głównych węzłów: na Markowych Szczawinach – skupisko 7 szlaków pieszych, na Polanie Krowiarki – skupisko 5 szlaków pieszych i na szczycie Babiej Góry – skupisko 4 szlaków pieszych (Baraniec 2002). Główną formą spędzania czasu w Babiegórskim Parku Narodowym jest turystyka piesza. Park dysponuje również szlakami do uprawiania turystyki rowerowej oraz konnej. Ponadto występują również różne formy turystyki zimowej. Według danych pochodzących z Babiegórskiego Parku Narodowego, obecnie na teren parku wkracza rocznie około 100

tys. turystów rocznie. Najczęściej uczęszczanym szlakiem turystycznym jest szlak czerwony przez Sokolicę, który skupia 50% ruchu turystycznego (Buchwał, Fidelus 2010, www.bgpn.pl).

Karkonoski Park Narodowy został utworzony w 1959 roku. Park, według regionalizacji J. Kondrackiego (2009), znajduje się w podprowincji Sudety i przedgórze Sudeckie, makroregion Sudety Zachodnie w mezoregionie Karkonosze. Powierzchnia Karkonoskiego Parku Narodowego wynosi 5580 ha. Rezerwat biosfery w Karkonoszach jest transgraniczny – po stronie czeskiej funkcjonuje w ramach *Krkonošský národní park*. Ogólny obszar rezerwatu biosfery wynosi 60 362 ha, z czego po stronie polskiej zajmuje powierzchnię zaledwie 5,5 ha. Rezerwat biosfery w Karkonoszach funkcjonuje od 1992 roku (www.kpnmab.pl, www.unesco.org). Podobnie jak w pozostałych parkach narodowych, również w Karkonoskim Parku Narodowym wyróżnia się 2 sezony: letni i zimowy. Ponadto Karkonoski Park Narodowy w sezonie zimowym udostępnia blisko 20 km nartostrad dla turystów (Partyka 2010). Około 2 mln turystów rocznie odwiedza ten obszar, zatem jest to jeden z najliczniej odwiedzanych parków narodowych w Polsce.

W Karkonoskim Parku Narodowym przeważa głównie turystyka piesza. Występują tu również turystyka rowerowa oraz formy turystyki zimowej. Co roku przeprowadzane są 9-dniowe pomiary ruchu turystycznego, połączone z ankietowaniem turystów w wybranych węzłach szlaków turystycznych: Równia pod Śnieżką – Śląski Dom, Szrenica oraz turystyczne przejście graniczne Twarożnik – Vosecka Bouda. Największa koncentracja ruchu turystycznego w Karkonoskim Parku Narodowym występuje w rejonie Śnieżki, Szrenicy, Wodospadów Szklarki i Kamieńczyka oraz na Zamku Chojnik. Duże skupienie ma miejsce również w rejonie dolnej stacji kolejki na Kopę pod Śnieżką (Wieniawska-Raj, 2007, 2010).

Tatrzański Park Narodowy funkcjonuje od 1955 roku, a jego powierzchnia obecnie wynosi 21 197 ha. Tatry są jedynymi w Polskich Karpatach górami o charakterze alpejskim. Park zlokalizowany jest w podprowincji Karpaty Zachodnie Zewnętrzne, w makroregionie Tatry, i obejmuje trzy mezoregiony: Tatry Zachodnie, Tatry Regłowe i Tatry Wschodnie (Balon i in. 1995). Rezerwat biosfery w Tatrach jest również transgraniczny. Po stronie słowackiej istnieje on w ramach *Tatranský národný park*. Tatrzański rezerwat biosfery funkcjonuje od 1992 roku. Ogólny obszar rezerwatu wynosi 123 566 ha, jednak po stronie polskiej zostaje zaledwie

17 906 ha (www.tpn.pl, www.unesco.org). Tatrzański Park Narodowy należy do najliczniej odwiedzanych parków w Polsce (blisko 3 mln turystów). Również tu występują 2 sezony turystyczne: letni i zimowy, przy czym największa frekwencja przypada na miesiące letnie: lipiec i sierpień. Ponadto ruch turystyczny, szczególnie zimą, koncentruje się w dużej mierze w rejonie Kasprowego Wierchu (ok. 0,5 mln sprzedanych biletów na wyjazd kolejką w 2012 roku). W Tatrzańskim Parku Narodowym dominuje turystyka piesza, ponadto dostępne są również inne formy, takie jak: turystyka rowerowa, jaskiniowa, wspinaczka oraz formy turystyki zimowej. Największa koncentracja ruchu turystycznego występuje w następujących punktach: Łysa Polana (blisko 700 tys. rocznie), Dolina Kościeliska (ok. 500 tys. rocznie), Kalatówki (ponad 170 tys. rocznie), Jaworzynka (ponad 190 tys. rocznie), Dolina Strążyska (ponad 170 tys. rocznie) i kolejka na Kasprowy Wierch (ok. 500 tys. rocznie) (Czochoński 2002, dane ze sprzedaży biletów: www.tpn.pl).

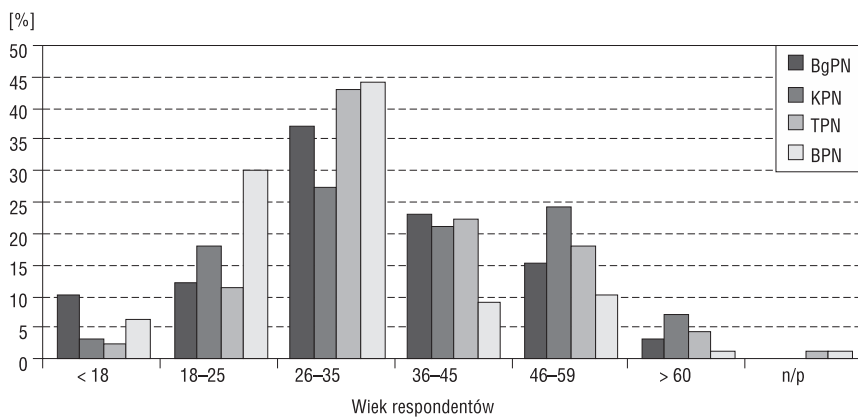
Bieszczadzki Park Narodowy został utworzony w 1973 roku. Według regionalizacji fizycznogeograficznej J. Kondrackiego (2009), park znajduje się w podprowincji Karpaty Wschodnie Zewnętrzne, w makroregionie Bieszczady i w mezoregionie Bieszczady Wysokie. Obszar parku wynosi 27 065 ha. Bieszczadzki rezerwat biosfery powstał z kolei w 1998 roku i jest to również rezerwat transgraniczny. Znajduje się on pod jurysdykcją trzech państw: Polski, Słowacji i Ukrainy. Ogólny obszar rezerwatu wynosi 213 211 ha, natomiast po stronie polskiej powierzchnia jego zajmuje jedynie 11 385 ha (www.bdpn.pl, www.unesco.org). Bieszczadzki Park Narodowy w 2011 roku odwiedziło ok. 330 tys. turystów, z czego 50% przybyło tam w okresie lipca i sierpnia. Ponadto zaznacza się wpływ tzw. długich weekendów – w okresie długiego majowego weekendu w 2011 roku na jego teren weszło ok. 16 tys. osób. W Bieszczadzkim Parku Narodowym również dominuje turystyka piesza (blisko 132 km tras pieszych). Istotnym elementem Parku są również konie huculskie, zatem zaznacza się udział turystyki konnej. Ponadto w rejonie Bieszczadzkiego Parku Narodowego można uprawiać także turystykę rowerową po drogach utwardzonych, a zimą turystykę pieszą i narciarstwo. Według przeprowadzonych przez R. Prędkiego (2012) badań, największa frekwencja ruchu turystycznego występuje w wymienionych punktach kontrolnych: Brzegi Górne – Przełęcz Wyżnia (> 30 tys. rocznie), Brzegi Górne szlak na Wielką Rawkę (>30 tys.), Wołosate szlak na Tarnicę (> 30 tys.), Wołosate szlak na Rozsypaniec (20–30 tys.), Ustrzyki Górne –

Połonina Caryńska (20–30 tys.), Berehy Górne (20–30 tys.), Wetlina – Stare Sioło (20–30 tys.) a ponadto szlaki z Ustrzyk Górnych na Wielką Rawkę < 10 tys. turystów rocznie oraz Terebowiec (10–20 tys.) (Prędko 2012).

Wyniki badań

Większość respondentów stanowiły osoby między 26 a 35 rokiem życia. Dotyczy to szczególnie Tatrzańskiego i Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Najwięcej osób młodych spotkano w Bieszczadzkim Parku Narodowym: turyści między 18 a 25 rokiem życia (30%) oraz między 26 a 35 rokiem życia (44%). Pozostałe przedziały wiekowe nie przekraczają odsetka 10%. Jak wspomniano wyżej, w Tatrzańskim Parku Narodowym również przeważają osoby między 26 a 35 rokiem życia (43%). Ponadto TPN odwiedziło również wiele osób w wieku dojrzałym 36–45 lat (22%), 46–59 lat (18%), a odsetek 4% stanowiły osoby po 60-tym roku życia. Najwięcej turystów w wieku dojrzałym wybrało Karkonoski Park Narodowy jako miejsce swojego wypoczynku. Były to głównie osoby w przedziale wiekowym 46–59 (24%), 26–35 (27%), 36–45 (21%) oraz 7% osób po 60-tym roku życia. Wśród respondentów z Babiogórskiego Parku Narodowego również przeważają osoby między 26 a 35 rokiem życia (37%) oraz turyści w przedziale wiekowym 36–45 (23%). Odnotowano tu również największy, ze wszystkich badanych obszarów, procentowy udział osób poniżej 18 lat (10%), co jest związane z faktem, iż w trakcie badań zauważono znaczny udział rodzin z dziećmi w wieku szkolnym i młodszymi (ryc. 1). Struktura płci we wszystkich wymienionych parkach narodowych jest praktycznie taka sama. Procentowy udział zarówno mężczyzn, jak i kobiet oscyluje w granicach około 50%.

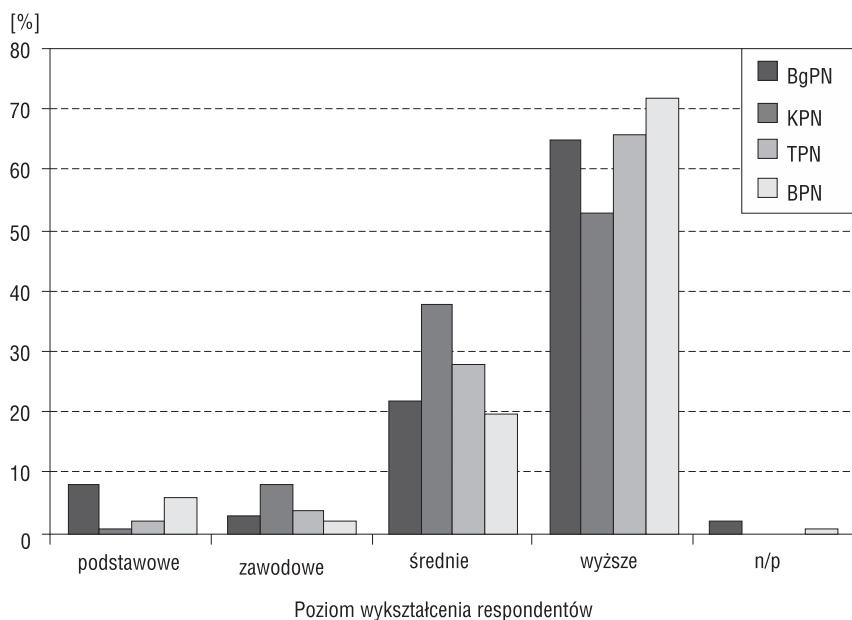
Wśród respondentów dominują osoby posiadające wykształcenie wyższe (powyżej 50% badanych w każdym z wymienionych parków). Największy odsetek turystów deklarujących wykształcenie wyższe odnotowano w Bieszczadzkim Parku Narodowym (72%), najmniej zaś w Karkonoskim Parku Narodowym (53%). Ponad 20% badanych (w każdym z wymienionych parków) posiadało wykształcenie średnie, najwięcej osób takich było wśród turystów z Karkonoskiego Parku Narodowego (38%). Liczba turystów z wykształceniem podstawowym i zawodowym nie przekraczała 10% ogółu respondentów na żadnym badanym obszarze (ryc. 2).

Ryc.1. Wiek respondentów

Fig. 1. Age of respondents

Źródło: opracowanie własne./ Source: author's own work.

Ryc. 2. Poziom wykształcenia respondentów

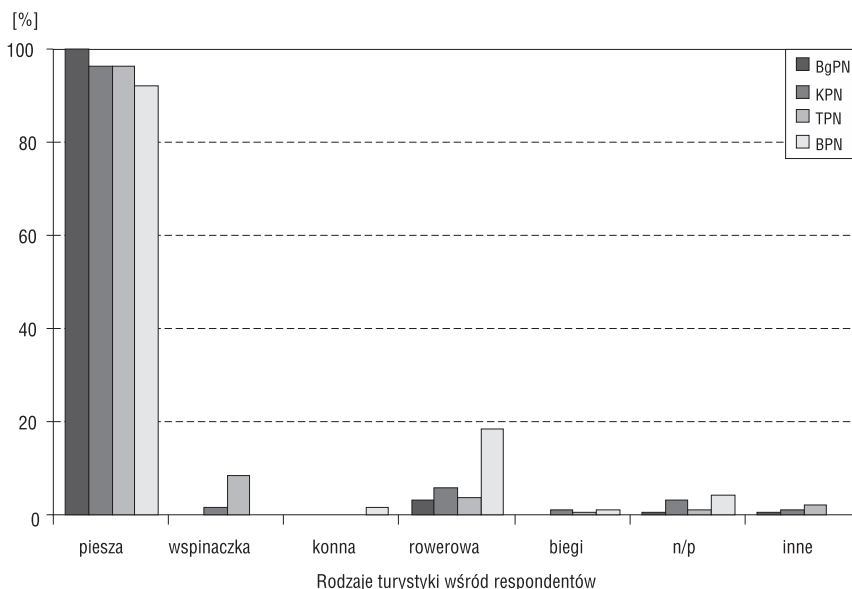
Fig. 2. Respondents' educational level

Źródło: opracowanie własne./Source: author's own work.

Według przeprowadzonych badań, wśród turystów dominują wyjazdy rodzinne – ponad 50% w prawie każdym wymienionym parku, a najczęściej w Karkonoskim Parku Narodowym (54%). Wyjątek stanowi Bieszczadzki Park Narodowy, gdzie przeważały wyjazdy w gronie przyjaciół (60%) – wyjazdy rodzinne w tym parku dotyczą zaledwie 32% ogółu odpowiedzi. W pozostałych parkach narodowych na wyjazd w gronie przyjaciół zdecydowało się około 30% ankietowanych. W tym pytaniu respondenci mogli podać więcej niż jedną odpowiedź, zatem odnotowano nieznaczny procentowy udział osób, które zdecydowały się na wyjazd zarówno ze znajomymi, jak i z rodziną (najwięcej Babiogórski Park Narodowy – 18%, najmniej Bieszczadzki Park Narodowy – 6%). Na samotne wędrowki po górach zdecydowało się niewielu respondentów, najczęściej z Tatrzańskiego i Karkonoskiego Parku Narodowego (po 4% badanych). Wśród ankietowanych z Karkonoskiego Parku Narodowego odnotowano także nieznaczny udział grup zorganizowanych, łącznie 2%. Również w Babiogórskim Parku Narodowym odnotowano 7-procentowy udział grupy zorganizowanej (wyjazd integracyjny z pracy). Trudno natomiast ocenić, czy termin realizacji badań miał wpływ na taką strukturę ruchu turystycznego. Aby móc to ocenić, trzeba przeprowadzić porównawcze badania również w innych okresach roku.

We wszystkich wymienionych parkach odnotowano przewagę turystyki pieszej – ponad 90%, najczęściej w Babiogórskim Parku Narodowym (99%). W przypadku Tatrzańskiego Parku Narodowego odnotowano także udział wspinaczy (8%). Jest to jedyny park, na obszarze którego, w wyznaczonych miejscach, można legalnie uprawiać wspinaczkę. W pozostałych parkach narodowych procentowy udział innych form turystyki wynosił m.in.: 18% (turystyka rowerowa w Bieszczadzkim Parku Narodowym), 6% (ta sama forma w Karkonoskim Parku Narodowym) oraz 2% (turystyka konna w Bieszczadzkim Parku Narodowym) (ryc. 3).

Jak wspomniano wcześniej, badania prowadzone były przede wszystkim w okresie tzw. długich weekendów, zatem odnotowano przewagę wyjazdów powyżej 3 dni i 3-dniowych, ze względu na możliwość dłuższego wypoczynku w tym okresie. Jak wspomina R. Prędkie (2012), obecnie zauważalny jest wzrost frekwencji ruchu turystycznego w okresie „długich weekendów”. Na potrzeby tej pracy nie analizowano długości trwania pobytu w innych okresach roku, autor uważa jednak, iż może to być ciekawy aspekt badawczy na przyszłość. Najwięcej wyjazdów powyżej

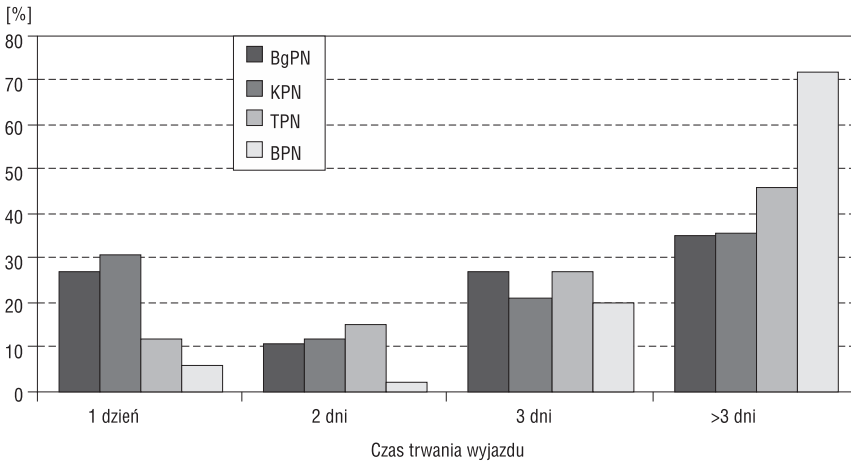
Ryc. 3. Rodzaje turystyki uprawianej przez respondentów na terenie Parku

Fig. 3. Types of tourism among respondents on research area

Źródło: opracowanie własne.

Source: author's own work.

3-dni (72%) odnotowano w Bieszczadzkim Parku Narodowym. Prawdopodobnie jest to związane z lokalizacją parku, a także, co za tym idzie, ze słabą dostępnością komunikacyjną. Krótkie jednodniowe wyjazdy w Bieszczady po prostu się nie opłacają. W Tatrzańskim Parku Narodowym również przeważają wyjazdy powyżej 3 dni (46%) i 3-dniowe (27%). Natomiast wyjazdy jedno-, 2-dniowe stanowią w Tatrach odsetki rzędu kolejno 12% i 15%. Najwięcej wyjazdów jednodniowych odnotowano w Karkonoskim Parku Narodowym (31%) i Babiogórskim Parku Narodowym (27%). W przypadku Karkonoszy jest to spowodowane sporym odsetkiem odwiedzających z najbliższych okolic parku. Natomiast Babiogórski Park Narodowy jest stosunkowo małym parkiem, którego obszar zajmuje masyw Babiej Góry, czyli miejsce docelowe większości wycieczek, co jest prawdopodobnie przyczyną dużej liczby wyjazdów jednodniowych (ryc. 4).

Ryc. 4. Czas trwania wyjazdu

Fig. 4. Length of trip

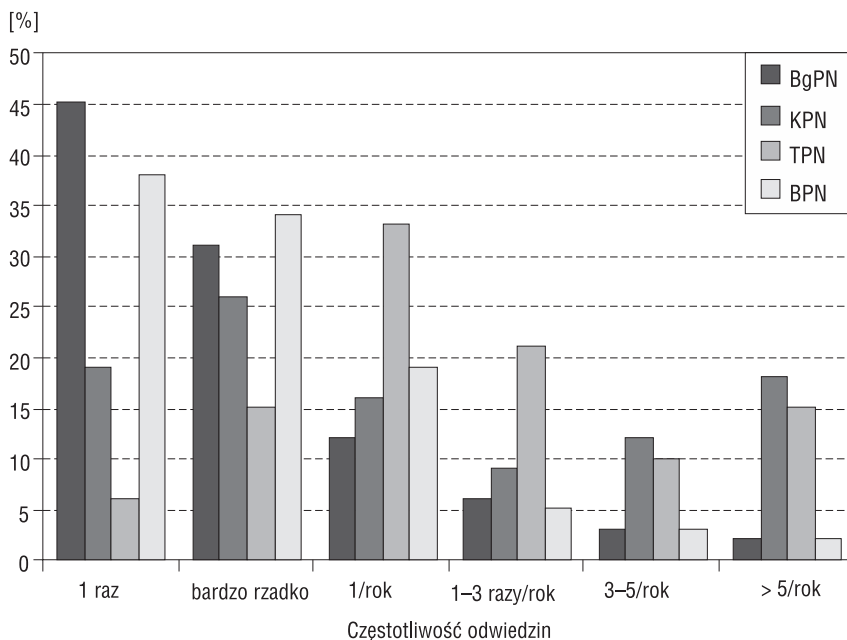
Źródło: opracowanie własne.

Source: author's own work.

Ankietowanych pytano także o częstotliwość przyjazdów do poszczególnych parków narodowych. Trudno jednoznacznie określić dominujący trend na podstawie tych wyników, jednakże największa częstotliwość przyjazdów miała miejsce w Karkonoskim i Tatrzańskim Parku Narodowym. Prawdopodobnie jest to związane z dobrą dostępnością komunikacyjną oraz wysoką różnorodnością obu parków, a ponadto Tatrzański i Karkonoski Park Narodowy prowadzą liczne, głośne kampanie społeczne, akcje edukacyjne, konkursy i inne formy współpracy z turystami. W przypadku Karkonoskiego Parku Narodowego wysoka częstotliwość odwiedzin (powyżej 5 razy w roku – 18%) jest spowodowana zapewne również dużym odsetkiem odwiedzających z województwa dolnośląskiego. Raz w roku Karkonosze odwiedza 16% turystów, dwa razy w roku 9%, natomiast 3–5 razy w roku aż 12% ankietowanych. W Karkonoszach 26% turystów zadeklarowało z kolei, iż odwiedza ten park bardzo rzadko. Tatrzański Park odwiedza powyżej 5 razy w roku 15% badanych, 3–5 razy w roku tylko 10% ale już 2 razy w roku przyjeżdża 21% i regularnie raz na rok 33% osób ankietowanych. Najmniejszą

częstotliwość odwiedzin odnotowano w Babiogórskim Parku Narodowym (pierwszy raz – 45%, bardzo rzadko – 31%) oraz w Bieszczadzkim Parku Narodowym (pierwszy raz – 38%, bardzo rzadko – 34%). Odwiedziny powyżej 2 razy w roku deklaruje około 10% respondentów w obu parkach. Jeśli chodzi o Babiogórski Park Narodowy, jest to prawdopodobnie związane z faktem, iż obszar parku jest niewielki (obejmuje masyw Babiej Góry), a główną atrakcją jest wejście na szczyt Babiej Góry. W przypadku Bieszczad wpływ na częstotliwość przyjazdów ma prawdopodobnie słaba dostępność komunikacyjna Parku (ryc. 5).

Najwięcej respondentów pochodzi z województw, w których znajdują się parki narodowe oraz z województw sąsiadujących. W przypadku Babiogórskiego Parku Narodowego, zlokalizowanego na obszarze województwa małopolskiego, najwięcej

Ryc. 5. Częstotliwość odwiedzin

Fig. 5. Frequency of visits

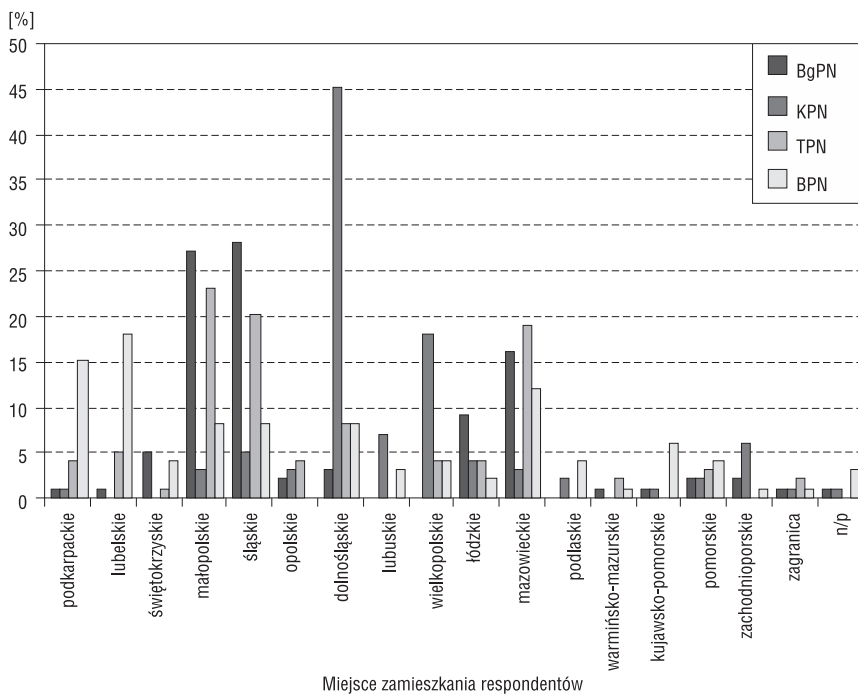
Źródło: opracowanie własne

Source: author's own work.

respondentów pochodzi właśnie z Małopolski (27%) oraz z województwa śląskiego (28%), położonego w bezpośrednim sąsiedztwie masywu Babiej Góry. Tatrzański Park Narodowy, położony w obrębie województwa małopolskiego, był również najczęściej odwiedzany właśnie przez turystów z tego województwa (23%) oraz śląskiego (20%). Wśród turystów z Tatrzańskiego Parku Narodowego znaczną grupę stanowili również respondenci z województwa mazowieckiego (19%). Karłowicki Park Narodowy był najczęściej odwiedzany przez turystów z województwa dolnośląskiego (45%), a także z województw położonych w niedalekim sąsiedztwie parku, tj. lubuskim (7%) i wielkopolskim (18%). Bieszczadzki Park Narodowy również przyciąga przede wszystkim przez turystów z najbliższych województw: podkarpackiego (15%), lubelskiego (18%) i małopolskiego (8%). Ponadto Bieszczady były licznie odwiedzane przez turystów z innych, również odległych województw: województwa mazowieckiego (12%), śląskiego i dolnośląskiego (po 8%) a także m.in. kujawsko-pomorskiego (6%), pomorskiego, podlaskiego, wielkopolskiego oraz świętokrzyskiego (po 4%). Liczny udział turystów z odległych województw w Bieszczadzkim Parku Narodowym jest związany prawdopodobnie z faktem, iż badania przeprowadzono w okresie „długich weekendów”. Ponadto Bieszczady wciąż uważane są za miejsce „nieskażone cywilizacją”, a „moda” na wycieczki w Bieszczady trwa od kilkadziesiąt lat. Jak wspomniano wcześniej, najwięcej turystów, w ogólnym rozkładzie ruchu turystycznego, pochodzi z województw, w których położone są parki narodowe, oraz z województw sąsiadujących, tj. województwa dolnośląskiego (17%), małopolskiego i śląskiego (po 14%), ponadto odnotowano liczny udział osób z województwa mazowieckiego (12%) (ryc. 6).

Podsumowanie

Z badań przeprowadzonych w okresie maja i czerwca 2012 roku w 4 górskich parkach narodowych należących do sieci „Człowiek i Biosfera” wynika, że większość turystów odwiedzających parki w tym okresie to osoby młode, między 26 a 35 rokiem życia, posiadające wykształcenie wyższe. W większości parków, w których przeprowadzono badania, turyści wędrowali w towarzystwie rodziny, za wyjątkiem Bieszczadzkiego Parku Narodowego, gdzie większość respondentów przebywa z przyjaciółmi. W badanym okresie „długich weekendów” przeważały

Ryc. 6. Miejsce zamieszkania respondentów

Fig. 6. Respondent's hometown

Źródło: opracowanie własne.

Source: author's own work.

wyjazdy powyżej 3 dni, a większość respondentów uprawiała turystykę pieszą. Największą częstotliwość przyjazdów odnotowano w Karkonoskim i Tatrzańskim Parku Narodowym, tam również stwierdzono największą frekwencję w ciągu roku. Odnotowano największą liczbę respondentów z województw, w których zlokalizowane są parki narodowe (małopolskie, dolnośląskie, podkarpackie), oraz z województw sąsiadujących (śląskie, lubuskie, lubelskie oraz wielkopolskie), ponadto odnotowano liczny udział turystów z województwa mazowieckiego.

Bibliografia

- Balon J., German K., Kozak J., Malara H., Widacki W., Ziaja W., 1995, *Regiony fizycznogeograficzne* [w:] J. Warszyńska (red.), *Karpaty Polskie*, UJ, Kraków, 117–131.
- Baraniec A., 2002, *Turystyka w Babiogórskim Parku Narodowym* [w:] J. Partyka (red.), *Użytkowanie turystyczne parków narodowych. Ruch turystyczny – zagospodarowanie – konflikty – zagrożenia*, Ojców 155–164.
- Buchwał A., Fidelus J., 2010, *Monitoring ruchu turystycznego przy użyciu czujników ruchu na przykładzie Tatrzańskiego i Babiogórskiego Parku Narodowego* [w:] Z. Krzan (red.), *Przyroda Tatrzańskiego Parku Narodowego a człowiek*, wydawnictwo TPN, Zakopane.
- Czochoński J.T., 2002, *Turystyka w Tatrzański Parku Narodowym* [w:] J. Partyka (red.), *Użytkowanie turystyczne parków narodowych. Ruch turystyczny – zagospodarowanie – konflikty – zagrożenia*, Ojców 383–403.
- Kondracki J., 2009, *Geografia Regionalna Polski*, PWN, Warszawa, 441.
- Matczak A., 2002, *Metodyka badań ruchu turystycznego na obszarach chronionych* [w:] J. Partyka (red.), *Użytkowanie turystyczne parków narodowych. Ruch turystyczny – zagospodarowanie – konflikty – zagrożenia*, Ojców 17–21.
- Partyka J., 2010a, *Ruch turystyczny w Polskich Parkach Narodowych* [w:] *Folia Turistica Turystyka i Ekologia*, nr 22 – 2010, 9–23.
- Partyka J., 2010b, *Udobępnianie turystyczne parków narodowych w Polsce a krajobraz* [w:] *Krajobraz a Turystyka, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego nr 14*, Komisja Krajobrazu Kulturowego PTG, Sosnowiec.
- Prato T., Fagre D., 2005, *National Parks and Protected Areas approaches for balancing social, economic and ecological values*, Blackwell Publishing, 446.
- Prędko R., 2012, *Ruch turystyczny w Bieszczadzkiem Parku Narodowym w latach 2009–2011* [w:] *Roczniki Bieszczadzkie 2012 (20)*, 358–377.
- Wieniawska-Raj B., 2007, *Dynamika ruchu turystycznego w Karkonoskim Parku Narodowym* [w:] J. Štursa, R. Knapik (red.), *Geoekologické problémy Krkonoš Sborn. Mez. Véd. Konf., říjen, 2006, Svoboda u. Úpou. Opera Corcontica 44/2*, 593–602.
- Wieniawska-Raj B., 2010, *Dynamika ruchu turystycznego w Karkonoskim Parku*, 269–276.
- www.bdnp.pl, data dostępu 09.02.2013.
- www.bgpn.pl, data dostępu 09.02.2013.

www.kpnmab.pl, data dostępu 09.02.2013.

www.unesco.org, data dostępu 09.02.2013.

www.tpn.pl, data dostępu 09.02.2013.